

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

Предметна (циклова) комісія викладачів філологічних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступниця директора
з навчальної роботи
Олена МІШКУЛИНЕЦЬ
«01» вересня 2025 року

ОК З СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА З ПРАКТИКУМОМ

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки фахового молодшого бакалавра
(назва освітньо-професійного ступеня)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 012 Дошкільна освіта
(шифр і назва спеціальності)

відділення дошкільне
(назва відділення)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Відокремлений структурний підрозділ «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету».

Навчальна програма з дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом»

для здобувачів освіти з галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта

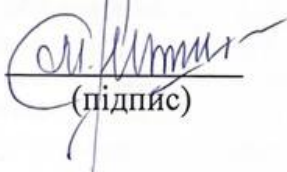
Розробники (укладачі) програми:

Зяць О.Т. – викладачка української мови та літератури, «спеціаліст вищої категорії», « викладач-методист».

Програму схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів філологічних дисциплін

Протокол № 2 від «01» вересня 2025 року

Голова предметної (циклової) комісії

(підпис)

(Мирослава ШИПОВИЧ)
(прізвище та ініціали)

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження методичною радою ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Протокол № 2 від «01» вересня 2025 р.

Голова

(підпис)

(Тетяна ІСАК)
(прізвище та ініціали)

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Важливою ознакою будь-якої держави та її нації є рідна мова. Рівень розвитку рідної мови відображує рівень культури та духовного розвитку нації. Розбудова незалежної України, розвиток української мови як державної потребують нових підходів до професійно-мовленнєвої підготовки вихователя дошкільного навчального закладу, особливе місце в якій займає курс сучасної української мови з практикумом. Від ступеня володіння мовними і мовленнєвими навичками залежатиме загальний розвиток громадян України.

Майбутні вихователі повинні мати глибокі знання з рідної мови, ґрунтовні практичні навички, широкий кругозір, розвинуті творчі якості. Це допоможе їм ефективно застосовувати навчальні технології дошкільної лінгводидактики з метою організації мовленнєвої діяльності та спілкування дітей дошкільного віку.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: забезпечити фахову підготовку з сучасної української літературної мови, допомогти здобувачам освіти практично оволодіти її літературними нормами, сформувати національно свідомих, всебічно розвинених, високоморальних, грамотних, духовно багатих особистостей, які досконало володіють українською мовою як інструментом спілкування, мислення, самовираження й пізнання світу.

Завдання курсу:

- володіти базовими знаннями в галузі мовознавчої дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» в обсязі, необхідному для успішного здійснення професійної діяльності;
- оволодівати сучасними знаннями, виконувати складні завдання в галузі філології, зокрема мовознавства;
- ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати та систематизувати;
  - поглибити знання про основні норми сучасної української літературної мови;
  - розвивати практичні уміння вправного користування мовою у практичному мовленні;
  - удосконалювати комунікативні здібності з метою забезпечити формування мовної особистості майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні етапи розвитку української літературної мови, місце і роль української мови в сучасному суспільному житті України;
- морфемну, граматичну структуру сучасної української мови, систему орфографічних правил української мови;
- основні відомості з граматики (самостійних і службових частин мови) української мови.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **уміти:**

- вільно оперувати основними лінгвістичними фактами в галузі фонетики, лексикології, морфології, синтаксису;
  - записувати текст фонетичною транскрипцією, розпізнавати та аналізувати фонетичні та морфонологічні явища у словах;
  - володіти фонетичними, орфографічними, пунктуаційними та орфоепічними нормами сучасної української літературної мови, що передбачають здатність продукування граматично коректних висловлювань;
  - володіти культурою усного і писемного мовлення;

- виконувати лексикологічний, морфологічний та синтаксичний аналіз мовних одиниць;
- вміти опрацювати наукову лінгвістичну літературу;
- володіти навичками мовленнєвої діяльності із дотриманням основних комунікативних ознак культури мовлення (його правильності, точності, логічності, образності, виразності);
- проявляти здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні;
- володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації, різними стилями мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів;
- вільно користуватися всіма багатствами виражальних засобів української мови, усно й письмово викладати свої думки, виробити навички лінгвістичного аналізу;

Навчальна дисципліна передбачає такі компетентності: *інтегральну, загальні та фахові*

Інтегральна компетентність – це здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях

Загальні компетенції (ЗК):

ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК9 Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів).

СК12 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та переддошкільного) віку елементарних уявлень про різні види мистецтва та засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності в різних видах мистецтва.

Програмні результати навчання (РН):

РН7 Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

РН20. Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Фонетика, фонологія, орфоепія. Графіка.

Орфографія.

Тема 1. Вступ. Фонетика, фонологія, орфоепія. Графіка

Вступ. Українська мова – національна мова українського народу, одна із форм вияву його національної культури. Походження і розвиток української мови, її місце серед інших мов.

Українська мова – державна мова України. Закон про мови. Літературна мова як унормована форма загальнонародної мови. Поняття про норми літературної мови. Норми літературної мови і культури

мови.

Фонетика і фонологія. Культура мовлення. Предмет і завдання фонетики. Склад як частина фразового такту. Типи складів. Наголос. Його роль у розрізненні слів і їх форм. Звуки мови. Творення звуків. Поняття про фонему. Класифікація голосних і приголосних звуків. Поняття про чергування фонем. Асиміляція і дисиміляція приголосних. Випадки подвоєння і подовження приголосних в українській мові.

Орфоепія і культура мовлення. Орфоепія як розділ мовознавства. Значення орфоепічних норм, причини їх порушення. Орфоепічні норми української літературної мови: вимова голосних і приголосних звуків, а також окремих звукосполучень; вимова слів іншомовного походження.

Графіка. Виникнення і розвиток письма. Українські алфавіти (азбука). Апостроф, знак наголосу, розділові знаки. Співвідношення між буквами українського алфавіту і звуками української літературної мови. Вживання апострофа. Правила вживання м'якого знака. Позначення на письмі м'якості приголосних.

Тема 2. Орфографія. Основні принципи української орфографії.

Орфографія. Основні принципи української орфографії. Поняття про орфограму. Український правопис. Зміни в українському правописі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія.

Морфеміка. Словотвір.

Тема 3. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія

Лексикологія. Лексикологія як розділ мовознавства. Слово – одиниця мови. Значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме і переносне значення слова. Основні види переносного вживання слова. Омоніми, їх види. Синоніми, їх типи. Синонімічний ряд. Антоніми, їх типи. Пароніми. Стилїстичне використання омонімів, синонімів, антонімів, паронімів. Власні і загальні назви. Склад сучасної української лексики за походженням. Активна і пасивна лексика.

Фразеологія. Поняття про фразеологію. Джерела фразеологізмів. Класифікація фразеологізмів. Стилїстичні функції фразеологічних одиниць.

Лексикографія. Поняття про лексикографію. Типи словників: енциклопедичні й лінгвістичні. Різні типи лінгвістичних словників, їхня будова і правила користування ними.

Тема 4. Морфеміка. Словотвір.

Морфеміка (морфемна структура слова). Морфеміка як учення про будову слова. Поняття про морфемі. Типи морфем. Варіантність морфем.

Словотвір. Поняття про словотвір. Основні одиниці словотворчої системи мови. Похідні та твірні слова. Твірна основа. Форманти. Основні способи творення слів в українській мові – морфологічний і неморфологічний.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Морфологія

Тема 5. Самостійні частини мови

Морфологія. Морфологія як розділ граматики. Принципи виділення частин мови. Система частин мови в українській мові. Перехід слів з однієї частини мови в іншу.

Іменник. Значення іменника, його морфологічні ознаки і синтаксичні функції. Семантико-граматичні категорії: іменники загальні і власні, істоти та неістоти, конкретні та абстрактні, одиничні й збірні, предметні та речовинні. Граматичні категорії: рід, число, відмінок. Категорія числа, її значення і граматичне вираження. Типи відмін іменника. Словотвір іменників. Правопис складних іменників.

Прикметник. Значення прикметника, його морфологічні ознаки і синтаксичні функції. Лексико-граматичні групи прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників.

Відмінювання прикметників. Правопис відмінкових закінчень прикметників. Способи творення прикметників. Правопис складних прикметників.

Числівник. Значення числівника, його морфологічні ознаки і синтаксична роль. Числівники кількісні і порядкові. Творення числівників. Відмінювання і правопис кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Правопис числівників.

Займенник. Значення займенника, його морфологічні ознаки і синтаксичні функції. Розряди займенників за значенням. Особливості відмінювання та правопису займенників.

Дієслово. Значення дієслова, його морфологічні ознаки і синтаксичні функції. Категорія виду дієслова. Творення видових форм. Категорія перехідності дієслова, способи її вираження. Категорія стану дієслова. Категорія особи дієслова. Безособові дієслова. Категорія числа. Дієвідмінювання. Дві основи дієслова. Категорія часу. Категорія способу дієслова. Способи творення дієслів. Наголоси у словах.

Дієприкметник як форма дієслова. Активні і пасивні дієприкметники. Відмінювання і правопис дієприкметників. Безособові дієслівні форми -на, -то, -то.

Дієприслівник як форма дієслова. Дієприслівники доконаного та недоконаного виду, їх творення та вживання. Правопис дієприслівників.

Прислівник. Значення прислівника, його морфологічні ознаки і синтаксична роль. Структурно-семантичні розряди прислівників. Ступені порівняння якісних прислівників. Творення і правопис прислівників.

Тема 6. Службові частини мови

Прийменник. Прийменник як службова частина мови. Поділ прийменників за походженням. Особливості вживання прийменників. Чергування і правопис прийменників.

Сполучник. Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності та підрядності. Морфологічний склад сполучників: складні і складені. Правопис сполучників.

Частка. Частка як службова частина мови. Класифікація часток. Правопис часток. Стилiстичні функції часток.

Вигук. Вигук як особлива частина мови. Розряди вигуків за походженням та значенням. Правопис вигуків. Розділові знаки при вигуках.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Синтаксис. Пунктуація.

Тема 7. Словосполучення та речення

Синтаксис. Синтаксис як розділ граматики. Предмет і завдання синтаксису. Одиниці синтаксису. Поняття про словосполучення. Типи словосполучень за морфологічними ознаками головного слова. Прості і складні словосполучення. Речення як синтаксична одиниця. Найголовніші ознаки речення. Типи речень. Порядок слів у простому реченні. Розділові знаки в кінці речення.

Тема 8. Просте двоскладне речення

Просте речення. Двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення. Структура двоскладного речення: група підмета, група присудка. Підмет, способи його вираження. Види присудків. Узгодження підмета з присудком. Другорядні члени речення – додаток, обставина, означення. Синтаксичне і актуальне членування речення.

Тема 9. Односкладні речення

Односкладне речення. Односкладні речення з головним членом, співвідносним із підметом – називні. Типи односкладних речень з головним членом, співвідносним із присудком. Вирази в них головного члена речення.

Неповні речення. Повні й неповні речення. Двоскладні й односкладні неповні речення, їх функції та структурні різновиди. Пунктуація в неповних реченнях.

Тема 10. Просте ускладнене речення

Речення з однорідними членами. Поняття про однорідні члени речення. Засоби вираження однорідності. Вживання сурядних сполучників при однорідних членах речення. Види зв'язку між однорідними членами. Узагальнюючі слова при однорідних членах речення. Розділові знаки у реченнях з однорідними членами. Речення з відокремленими членами. Відокремлені другорядні члени речення. Синтаксичні, морфологічні та семантичні умови відокремлення. Розділові знаки при відокремлених другорядних членах речення. Відокремлення уточнюючих членів речення.

Речення, ускладнені вставними і вставленими конструкціями. Вставні слова і сполучення слів. Вставні речення, їх смислові функції. Речення із вставленими конструкціями. Пунктуація при вставних та вставлених конструкціях.

Звертання. Значення і способи вираження звертання. Місце звертання в реченні. Уживання розділових знаків при звертанні.

Тема 11. Складне речення

Складне речення. Поняття про складне речення як про змістову, структурну та інтонаційну єдність. Засоби зв'язку частин складного речення. Типи складних речень за способом поєднання частин.

Складносурядні речення. Складносурядне речення, його структура і засоби оформлення зв'язку між частинами. Різновиди складносурядних речень. Розділові знаки у складносурядних реченнях.

Складнопідрядні речення. Складнопідрядне речення, його структура та засоби оформлення зв'язку між головною і підрядною частинами. Структурно-семантична класифікація складнопідрядних речень з підрядними різних видів. Розділові знаки у складнопідрядних реченнях.

Безсполучникові складні речення. Безсполучникове складне речення, його структура, смислові відношення та засоби оформлення зв'язку між частинами. Типи безсполучникових складних речень. Інтонація та розділові знаки у безсполучникових складних реченнях.

Складні синтаксичні конструкції. Багатокомпонентні складні речення. Поняття про багатокомпонентні складні речення. Структурні особливості та засоби оформлення зв'язку між частинами багатокомпонентного складного речення.

Тема 12. Конструкції з чужим мовленням

Конструкції з чужим мовленням. Способи передачі чужого мовлення. Пряма мова. Непряма мова. Невласне пряма мова. Цитата, діалог, полілог. Розділові знаки при прямій мові, цитуванні, діалозі та полілозі.

Пунктуація. Основи пунктуації сучасної української літературної мови. Принципи української пунктуації. Основні правила пунктуації. Система розділових знаків.

12. Рекомендована література

Базова

1. Бодик О. П. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. П. Бодик, Т. М. Рудакова. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. - 416 с.
2. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. - Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 896 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. - Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
4. Гуйванюк Н. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардашук, О. В. Кульбабська. - Львів : Світ, 2005. – 304 с.

5. Грищенко О. В. Практикум із сучасної української мови [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. В. Грищенко. - Миколаїв : Іліон, 2020. – 102 с.

Допоміжна

1. Зубков М. Г. Українська мова: Універсальний довідник / М. Г. Зубков. - Харків : Школа, 2004. – 496 с.
2. Козачук Г. О. Українська мова. Практикум : навч. посіб. / Г. О. Козачук. - Київ : Вища школа, 2008. – 414 с.
3. Мацько Л. І. Українська мова. Сучасний довідник. Орфографія, стилістика, граматики, пунктуація / Л. І. Мацько, О. М. Мацько, О. М. Сидоренко. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. – 656 с.
4. Наконечна Л. Б. Сучасна українська мова: Фонетика. Орфоепія. Морфологія. Графіка. Орфографія [Електронний ресурс] : посібник / Л. Б. Наконечна. - Вид 2-ге, доп. і перероб. - Івано-Франківськ : НАІР, 2014. – 108 с.
5. Орфоепічний словник української мови: В 2 томах. Т. 1 (А-Н) / уклад.: М. М. Пешак, В. М. Русанівський, Н. М. Сологуб та ін. - Київ : Довіра, 2001. – 955 с.
6. Орфоепічний словник української мови: В 2 томах. Т. 2 (О-Я) / уклад.: М. М. Пешак, В. М. Русанівський, Н. М. Сологуб та ін. - Київ : Довіра, 2001. – 918 с.
7. Полюга Л. М. Словник українських морфем / Л. М. Полюга. - Львів : Світ, 2001. – 448 с.
8. Сучасна українська літературна мова [Електронний ресурс] : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. - 3-є вид., доп. - Київ : Вища школа, 2002. – 439 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / за ред. О. Д. Пономарева. - Вид. 2-ге, перероб. - Київ : Либідь, 2001. – 400 с.
10. Терещенко В. М. Методика реалізації Українського правопису в новій редакції у закладах загальної середньої освіти [Електронний ресурс] : посібник / В. М. Терещенко, А. О. Панченко. - Харків : Соняшник, 2019. – 256 с.
11. Ужченко В. Д. Сучасна українська мова: Збірник вправ і завдань : навч. посіб. / В. Д. Ужченко, Т. П. Терновська, Т. С. Маркотенко. - Київ : Вища школа, 2006. – 286 с.
12. Українська мова . Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. - Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.: іл.
13. Українська мова . Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. - 3-є вид., зі змінами і доп. - Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – 824 с.: іл.
14. Українська мова. Практикум : навч. посіб. / О. М. Пазяк, О. А. Сербенська, М. І. Фурдуй, Л. Ю. Шевченко. - 2-ге вид., стер. - Київ : Либідь, 2001. – 384 с.
15. Український правопис [Електронний ресурс] Затв. Українською Національною комісією з питань правопису. - Київ : Наукова думка, 2019. – 393 с.
16. Універсальний словник 7 в 1. Українська мова та література / уклад. В. В. Паращич. - Харків : Навчальна література, 2017. – 448 с.
17. Фурдуй М. І. Українська мова. Практикум з правопису : навч. посіб. / М. І. Фурдуй. - Київ : Либідь, 2004. – 272 с.
18. Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс : навч. посіб. / Н. Г. Шкурятяна, С. В. Шевчук. - Київ : Вища школа, 2007. – 823 с: іл.

19. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови [Електронний ресурс] : посібник / І. П. Ющук. - Київ : Освіта, 2012. – 270 с.
20. Ющук І. П. Українська мова : підручник / І. П. Ющук. - Київ : Либідь, 2004. – 640 с.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://skripnikmarina.ucoz.ua/>
2. <http://ukrainskamova.at.ua/>
3. <https://sites.google.com/site/slovesniksevastopola/home>
4. <http://eureka.ucoz.ua/>
5. <http://tsybulyanskabigmirnet.blogspot.com/>
6. <http://school.xvatit.com>
7. <http://golovina-helen.ucoz.ru/>
8. <http://testzno.com.ua/>
9. <http://ukrtvory.ru/>
10. <http://ukrmova.dn.ua/index.html>
11. http://ippo.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=59&Itemid=61
12. <http://www.ukrtvory.com.ua/index.html>
13. <http://www.glazova.org.ua/>
14. <http://pysar.net/vidu.php>
15. <http://www.ukrlitzno.com.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: індивідуальне і фронтальне опитування; оцінювання письмових завдань; самостійні роботи (перевіряються й оцінюються під час опитування та під час написання контрольних робіт, з урахуванням тем, які винесені на самостійну підготовку); дидактичне тестування; контрольні роботи; перевірка індивідуальних дослідницьких завдань; перевірка групових творчих завдань.

